

Inspiratiewaaijer Tijdelijk Ruimtegebruik

Onderdeel van:

>>> **INTERIM** >>>>
GEBIEDSONTWIKKELING

Rick de Boer

TU Delft

Juli, 2013

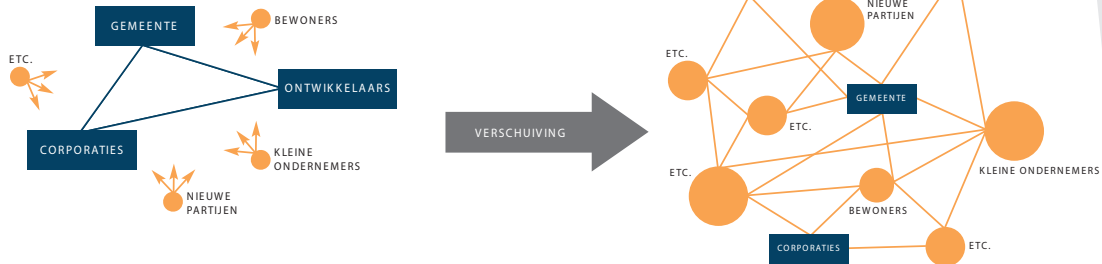
Context

Context

Nederland zit sinds 2008 in een zware economische crisis. Tegelijkertijd ondergaat gebiedsontwikkeling een grote transitie. Kleinere partijen organiseren zich en krijgen langzaam maar zeker steeds meer inspraak in gebiedsontwikkeling.

Waar de markt tien jaar geleden compleet kwantitatief en aanbodgestuurd was, transformeert deze steeds meer naar een kwalitatief en vraaggestuurde markt. Een ontwikkeling met gevolgen...

Van kwantitatief en aanbodgestuurd naar kwalitatief en vraaggestuurd (PMB, 2013)

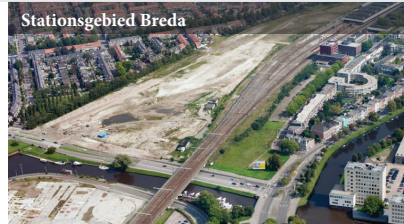
Doel

Gevolg

De gevolgen van de aanhoudende crisis en de transitie in gebiedsontwikkeling zijn steeds duidelijker te zien in de stedelijke omgeving. Deelprojecten, die vaak nog uit de tijd stammen dat masterplans in één keer konden worden uitgerold, zijn vertraagd of geannuleerd. Als gevolg liggen grote, centrale gebieden lang braak, terwijl voor de grondeigenaar de kosten voor beheer, bewaking, en belasting doorgaan.

Doel inspiratiewaai

Deze waaier poogt te inspireren en te laten zien hoe groot de kansen zijn voor deze tijdelijk beschikbare gronden. Het fungeert tevens als precedentenanalyse voor het onderzoek *Interim Gebiedsontwikkeling*, waarin de waarde van tijdelijk ruimtegebruik is toegepast op stationsgebied Zwolle.

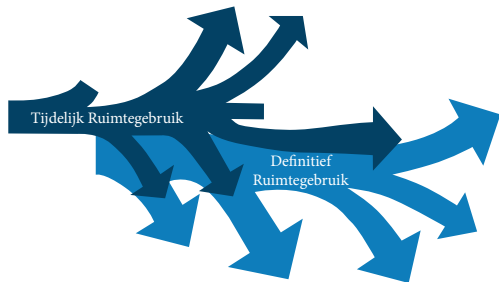
Typologieën

Tijdelijke functies zijn op te delen in typologieën. In deze verdeling (Oswalt et al, 2013) is de rol die tijdelijk gebruik speelt in de ontwikkeling van een gebied de onderscheidende eigenschap. Er zijn negen verschillende typologieën. Het varieert van een stand-in, zoals het tijdelijke station in Rotterdam CS, tot Pioneers, die door tijdelijk gebruik een gebied op de kaart zetten, zoals Blijburg aan zee. Bij iedere precedent is de typologie weergegeven.

Tijdelijkheid als strategisch middel

Wanneer tijdelijk ruimtegebruik als strategisch middel wordt gebruikt, kan het niet alleen op de korte termijn een impuls genereren, maar kan het ook de lange termijn van waarde zijn en zelfs de definitieve situatie beïnvloeden (Bishop, 2012).

Testen

Ruimtelijk
Door nieuwe functies, zichtlijnen, bouwvolumes en routes te introduceren in de tijdelijke situatie.

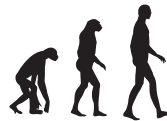
Procesmatig
Door het verkennen van de juridische paden of het verkennen van de markt in een gebied.

Kennismaken / introduceren

Ruimtelijk
Het op de mentale kaart zetten van (delen van) een gebied dat nu nog ongebruikt is.

Procesmatig
Door het reeds leggen van contacten en het afsluiten van tijdelijke contracten.

Groeien / evalueren

Ruimtelijk
Door succesvolle tijdelijke vormen te laten evalueren naar definitieve vormen (consolideren).

Procesmatig
Door banden met andere stakeholders en de grootte van businesscases te laten meegroeien met het gebied.

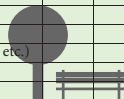
Methode

Methode

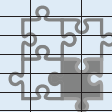
Iedere precedent heeft naast een korte omschrijving een waarde-indicator. Voor het onderzoek Interim Gebiedsontwikkeling (2013) is een analysekader opgesteld om vier voor stationsgebieden relevante waarden van tijdelijk ruimtegebruik meetbaar te maken.

Hiernaast is te zien op welke onderdelen de verschillende waarden zijn beoordeeld. Voor een uitgebreidere omschrijving van dit proces is het gehele onderzoek te raadplegen op de repository van de TU Delft (<http://repository.tudelft.nl/>) of DMS.

Impuls Openbare Ruimte (Verblakt, 2010; Gehl, 2006)			
Veiligheid en bescherming			
Ogen op de straat: Sociale controle			
Verlichting			
Bescherming tegen overlast: Geluid, geur, wind			
Comfort			
Mogelijkheden tot genieten van de ruimte (zien, zitten etc.)			
Menselijke maat			
Groen			
Water			

Functionele Impuls (Brouwer, 2010; Lynch, 1960)			
Wayfinding			
Leesbaarheid van het gebied			
Icoon in het gebied			
Bereikbaarheid van (delen van) het gebied			
Functie			
Trekker			
Mix van functies			
Tijdelijke oplossing voor probleem			

Belevingswaarde (Pine en Gilmore, 1990)			
Cultuur			
Amusement			
Leren			
Esthetiek			
Ontsnappen			
Sfeer			
Mogelijkheden tot ontmoeten			
Historische uitstraling			
Identiteit			

Economische benutting (Verblakt, 2010; Braun et. al., 2011)			
Direct: Initiator/ondernemer			
Onderhoud			
Winst			
Terugverdientijd			
Indirect: Toekomstwaarde			
Ontwikkelpotentieel (schatting)			
Duurzaamheid			
Herbruikbaarheid/verplaatsbaarheid			

Overzicht precedenten

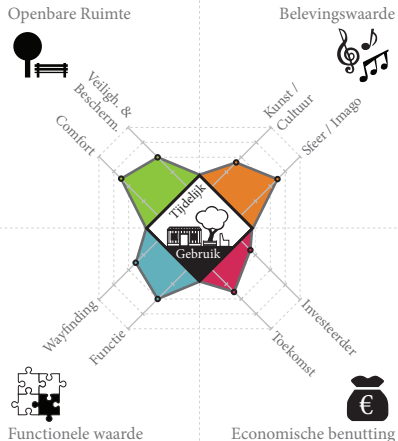
Tijdelijk Ruimtegebruik	Stad
Reizende Tuinen	Arnhem
LentSpace	New York
OLE: Paviljoen Mobilele tuinen	Groningen
Prinzessinnengarten	Berlijn
Green Green Screen	Tokyo
Wifi Tuin	Arnhem
Maisveld	Amsterdam
Moestuin Restaurant Bolenius	Amsterdam
Urban Spree	Berlijn
Enzis	Wenen
Tussentuinen in Nieuw West	Amsterdam
OLE: Gasfornuis	Groningen
Hanneke's boom	Amsterdam
Noorderparkbar	Amsterdam
Wijn of water	Rotterdam
Beukelsblauw	Rotterdam
Hi-Flyer	Berlijn
Kunst reserve bank	Amsterdam
Landfall	Amsterdam
Sandsation GmbH	Berlijn
Kubik	Melbourne
Crater Lake	Kobe
Endessa solar pavilion	Barcelona
Sadler's Wells: the Electric Hotel	London
Morsport Flexideck Parkeergarage	Leiden
Mellowpark	Berlijn
Blijburg aan Zee	Amsterdam
Dumpster Swimming Pool	New York
Enschede aan Zee	Enschede
Der Kegel	Berlijn
Badeshiff	Berlijn
Beachmitte	Berlijn
Boxpark Shoreditch	London
Tijdelijke entrees A'dam Zuid	Amsterdam
Puma City	Boston
Re:START	Christchurch
Dekalb Market	New York
Bredeschool Kop Java	Amsterdam
OLE: SKSG kinderopvang Picasso	Groningen
Gymzaal in Zwolle	Zwolle
Container City II (Trinity Buoy Wharf)	Londen
Tijdelijk station Rotterdam	Rotterdam
OfficePOD / MeetingPOD	Londen
Keetwonen	Amsterdam
OLE: Student onder dak	Groningen
Tentstation	Berlijn
Spacebox (Delft)	Delft
Qubic	Amsterdam

Reizende Tuinen, Arnhem, Nederland

De gemeente Arnhem verandert jaarlijks één of twee braakliggende terreinen in een Reizende Tuin. Een lelijke plek in de stad krijgt op deze manier een groene uitstraling. De reizende tuinen worden ingericht als tuin, speelplek of ontmoetingsplaats. Zodra het terrein bebouwd gaat worden, verhuist de tuin naar een andere plek. Vaak verbeterde niet alleen de openbare ruimte, maar ook de sociale cohesie en zelfs het imago van een wijk. De reizende tuinen zijn een goed voorbeeld van een kleine investering met groot resultaat.

Ontwerper: DTO-transitieteam en JUK-product
Privaat/Publiek: Publiek
Initiatiefnemer: Gemeente Arnhem
Verplaatsbaar: Gedeeltelijk
Startjaar: 2007
Duur: Gemiddeld 5 jaar
Kosten: € 50.000,- per jaar voor 5 tot 7 tuinen
Grootte: 400 - 5.000 m²
Type: Impulse

Bron: <http://www.arnhem.nl>
Foto: Flickr.com

Groen / Openbare Ruimte

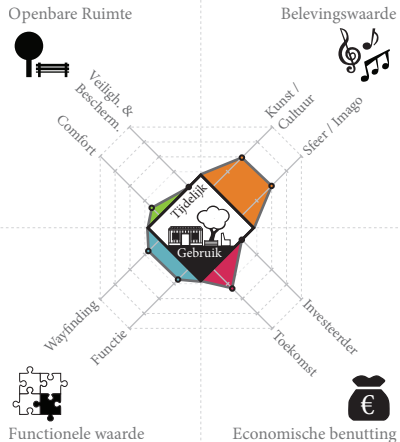
Landfall, Amsterdam, Nederland

Kunst / Cultuur

Landfall was een tijdelijk kunstproject op de Zuidas in Amsterdam. Het bestond uit 10 grote panoramafoto's van het jongste eiland ter wereld: Surtsey (IJsland), dat qua omvang gelijk is aan de Zuidas. De panoramafoto's zijn als billboards geografisch getrouw ten opzichte van elkaar in het Zuidasgebied geplaatst. Voor het publiek werd op deze manier de omvang van de Zuidas goed duidelijk.

Ontwerper: Hiryczuk/ Van Oevelen
Privaat/Publiek: Publiek
Initiatiefnemer: Virtueel Museum Zuidas (VMZ)
Verplaatsbaar: Ja
Startjaar: 2005
Duur: 5 jaar
Kosten: Niet bekend
Grootte: 10 billboards à 15m²
Type: Impulse

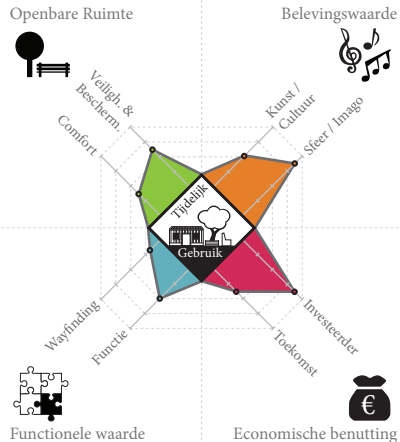
Bron: <http://www.virtueel-museum.nl/nl/landfall/>

Urban Spree, Berlijn, Duitsland

Urban Spree is een artistiek gebied van ongeveer 1.700 m² in het RAW Gelände gebied in Berlijn. Het gebied is opgedragen aan stedelijke culturen door middel van tentoonstellingen, workshops en een gallerij. Het meest in het oog springende deel is echter de typisch duitse 'biertuin' rondom de gebouwen. Deze is gemaakt van simpele houten elementen, maar de stapeling van verschillende niveau's en het respect voor de bestaande groenstructuur maken het een bijzondere en aantrekkelijke locatie.

Ontwerper: Urban Spree
Privaat/Publiek: Publiek
Initiatiefnemer: Urban Spree
Verplaatsbaar: Gedeeltelijk
Startjaar: 2012
Duur: 1+ jaar
Kosten: Niet bekend
Grootte: 1.700 m²
Type: Impulse

Bron: <http://www.urbanspree.com/>

Container City II (Trinity Buoy Wharf), Londen, Engeland

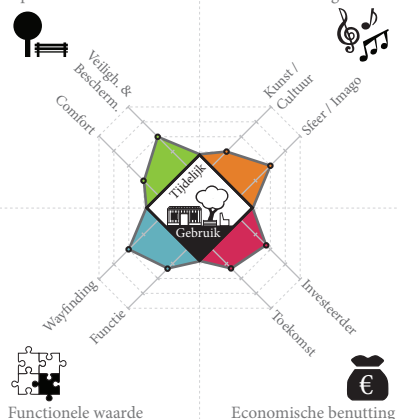
Wonen / Hotel

Developers Urban Space Management heeft een flexibele container constructie gebruikt om in 2001 deze tijdelijke stad te bouwen in het Londense havengebied. De vraag naar deze woningen, die voor 80% bestaan uit gerecycled materiaal, was zo groot dat er in 2002 een tweede stad naast werd gebouwd. De ontwerpers gebruikten niet het standaard concept waarin één container één ruimte vormt, maar gebruikte flexibele componenten om zo flexibele woon- en werkruimte te maken.

Ontwerper: Jarino groep
Privaat/Publiek: Privaat
Initiatiefnemer: Urban Space Management
Verplaatsbaar: Gedeeltelijk
Startjaar: 2002
Duur: 10+ jaar
Kosten: Niet bekend
Grootte: 8.208 m²
Type: Impulse

Openbare Ruimte

Belevingswaarde

Bron: <http://www.containercity.com/>

Foto: Flickr.com

Puma City, Boston, VS

Retail

24 zeecontainers zijn door een ontwerp van LOT-EK getransformeerd naar PUMA City. Het is een verplaatsbaar winkel- en evenementencentrum geworden dat dient ter promotie van het sportmerk. Het gebouw is reeds meerdere keren op- en afgebouwd in verschillende internationale havens. PUMA City kan gezien worden als een opstapeling van 3 verdiepingen containers, waardoor er binnen het gebouw terrassen in de openlucht zijn gecreëerd.

Ontwerper: LOT-EK
Privaat/Publiek: Privaat
Initiatiefnemer: Puma
Verplaatsbaar: Ja
Startjaar: 2010
Duur: 3+ jaar
Kosten: Niet bekend
Grootte: 1.000 m2
Type: Impulse

Openbare Ruimte

Veiligh. &
Bescherm.

Comfort

Belevingswaarde

Kunst /
Cultuur

Sfeer / Imago

Tijdelijk

Gebruik

Wayfinding

Functie

Investeerder

Toekomst

Functionele waarde

Economische benutting

Bron: <http://www.lot-ek.com/PUMA-CITY>

Foto: Flickr.com

Morspoort parkeergarage, Leiden, Nederland

In Leiden staat de tijdelijke Morspoort parkeergarage. De volledig demontabele constructie, waarvan de bouw slechts vijf maanden in beslag nam, is zorgvuldig ingepast in de stedenbouwkundige situatie. Hierdoor kon de bestaande bomenrij behouden blijven. Er is plaats voor 406 auto's en na een exploitatietermijn van ongeveer 10 jaar hoopt de gemeente Leiden op een positief financieel resultaat. De interessante restwaarde moet hier mede voor zorgen.

Ontwerper: Paul de Ruiter BV, Amsterdam
Privaat/Publiek: Privaat
Initiatiefnemer: Gemeente Leiden
Verplaatsbaar: Ja
Startjaar: 2012
Duur: 10 jaar
Kosten: € 4.700.000,-
Grootte: 3.000 m² (4 lagen = totaal 12.040 m²)
Type: Stand-in

Openbare Ruimte

Veiligh. &
Bescherm.

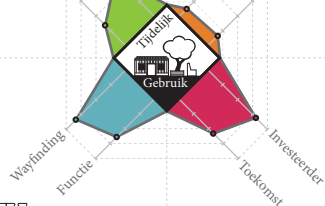
Comfort

Belevingswaarde

Kunst /
Cultuur

Sfeer / Imago

Functionele waarde

Economische benutting

Bron: <http://www.car-parks.nl/parkeersystemen/flexideck/>

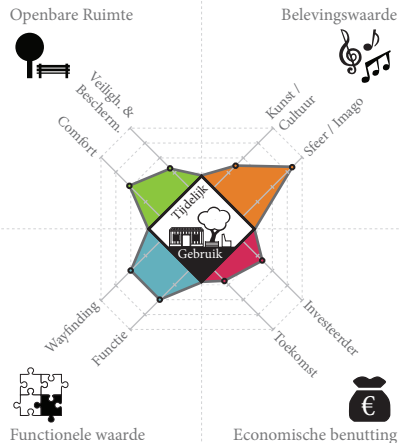
Opslag / Parkeren

Tentstation, Berlijn, Duitsland

Geïnspireerd door de opkomende beachbars in Berlijn en de bottom-up ontwikkeling van het NDSM terrein in Amsterdam, zet Sarah Osswald met drie vrienden in 2006 de stadscamping Tentstation op. De informele stadscamping die zij voor ogen hebben zal een 'ander soort toerisme' naar de Duitse hoofdstad trekken en een bijdrage leveren aan de levendigheid en diversiteit van de stad. Tentstation wordt een informele hang-out; een kampeerterrein met een publiek toegankelijke bar.

Ontwerper: Sarah Osswald
Privaat/Publiek: Privaat
Initiatiefnemer: Sarah Osswald
Verplaatsbaar: Nee
Startjaar: 2006
Duur: 5 jaar
Kosten: € 15.000,-
Grootte: 20.000 m²
Type: Impulse

Bron: <http://www.bottom-up-city.com/tentstation/>

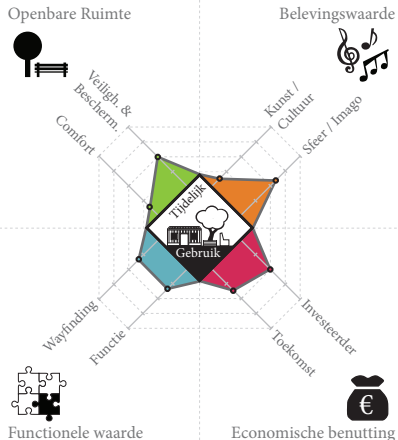
Student onder dak (OLE), Groningen, Nederland

Wonen / Hotel

Het paviljoen van Student onder dak is onderdeel van het Open Lab Ebbinge in Groningen. Het bestaat uit 18 zeecontainers. Hierin zijn 18 wooneenheden gecreëerd. Deze wooneenheden worden gehuurd door studenten. De woningen zijn uitgevoerd met een WKO verwarming. Alle units zijn voorzien van eigen toilet, douche en keuken en bieden zo de nodige comfort.

Ontwerper: Jan-Otto Schilstra (Penta)
Privaat/Publiek: Privaat
Initiatiefnemer: Beldock
Verplaatsbaar: Gedeeltelijk
Startjaar: 2011
Duur: 5 jaar
Kosten: Niet bekend
Grootte: 200 m²
Type: Impulse

Bron: Flickr.com

Foto: <http://www.openlabebbinge.nl/paviljoens/studentenwoningen/>

Mellowpark, Berlijn, Duitsland

Mellowpark in Berlijn is Europa's grootste outdoor sportpark voor skateboarders en BMX-rijders. Verder is er ook een voetbalveld, een volleybalveld en een multi-mediacentrum. Het startte in 1999 en won al snel de 'Teens Build the New Berlin' wedstrijd. Door het succes kreeg het ook veel subsidie van het Youth Welfare Office. Aanvankelijk sloot het in 2008, maar in 2012 startte Mellowpark opnieuw tegenover het voetbalstadion van 1. FC Union Berlin en de Spree.

Ontwerper: All eins e.V.
Privaat/Publiek: Privaat
Initiatiefnemer: All eins e.V.
Verplaatsbaar: Semi-publiek
Startjaar: 2005
Duur: 9 jaar
Kosten: € 150.000,-
Grootte: 10.000 m²
Type: Pioneer → Consolidation

Openbare Ruimte

Veiligh. &
Bescherm.
Comfort

Belevingswaarde

Kunst /
Cultuur
Sfeer / Imago

Tijdelijk

Gebruik

Wayfinding
Functie

Functionele waarde

Investeerder
Toekomst

Economische benutting

Bron: <https://www.mellowpark.de>

Foto: Flickr.com

Recreatie / Sport

Crater Lake, Kobe, Japan

Crater Lake is een multifunctionele installatie die opgesteld is voor de Kobe Biennale van 2011. Het project stond op het door mensen gemaakte eiland Port Island in Japan. Mensen kunnen samenkomen om te genieten van het landschap, terwijl de houten constructie ze bescherming biedt tegen de zon en wind.

Het project was één van de winnaars van de Shitsurai Art International Competition die werd georganiseerd door de stad Kobe.

Ontwerper: 24° studio
Privaat/Publiek: Publiek
Initiatiefnemer: Kobe Biennale Org. Committee
Verplaatsbaar: Ja
Startjaar: 2011
Duur: 2 maanden
Kosten: € 50.000,- per jaar
Grootte: 80 m²
Type: Impulse

Openbare Ruimte

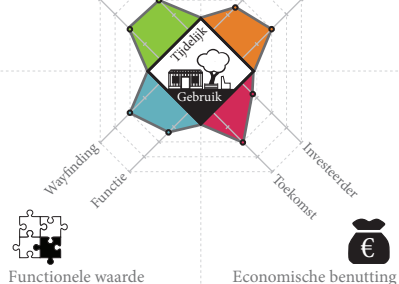

Veiligh. &
Bescherm.
Comfort

Belevingswaarde

Kunst /
Cultuur
Sfeer / Imago

Bron: <http://www.24d-studio.com/crater-lake.html>

Groen / Openbare Ruimte

Spacebox, Delft, Nederland

Spacebox® studios zijn zijn voorgefabriceerde, onafhankelijke huizen. Elke studio heeft zijn eigen badkamer en keuken en is ongeveer 21 m2 groot. Doordat de studio's meteen van alle gemakken zijn voorzien, kan men er zo intrekken en van het nieuwe onderkomen genieten. Verder voldoet Spacebox studios aan alle eisen die door het bouwbesluit aan permanente bewoning worden gesteld.

Ontwerper: Mart de Jong, De Vijf BV
Privaat/Publiek: Privaat
Initiatiefnemer: Duwo
Verplaatsbaar: Ja
Startjaar: 2004
Duur: 9+ jaar
Kosten: Niet bekend
Grootte: 18 m² p/s
Type: Consolidation

Openbare Ruimte

Veiligh. &
Bescherm.

Comfort

Belevingswaarde

Kunst /
Cultuur

Sfeer / Imago

Wayfinding

Functie

Investeerder

Toekomst

Functionele waarde

Economische benutting

Bron: - <http://www.spacebox.nl/>

Wonen / Hotel

SKSG Kinderopvang Picasso (OLE), Groningen, Nederland

Matschappelijke functie

Één van de blikvangers van het Open Lab Ebbinge in Groningen is de piramide van SKSG. Op de begane grond bevindt zich een kinderopvang (350 m²), met daarboven kantoren en woonstudio's. Het gebouw wordt door de ontwikkelaar “duurzaam verplaatsbaar vastgoed” genoemd. Dit is geheel in lijn met de hoge bouwkwaliteit van het paviljoen.

Op de 3e verdieping zit een uitkijkpost die aan weerszijden 3 meter uitkraagt en uitzicht biedt over het hele terrein.

Ontwerper: Jarino groep
Privaat/Publiek: Privaat
Initiatiefnemer: Beak
Verplaatsbaar: Ja
Startjaar: 2011
Duur: 5 jaar
Kosten: Niet bekend
Grootte: 522 m²
Type: Impulse

Openbare Ruimte

Veiligh. &
Bescherm.

Comfort

Belevingswaarde

Kunst /
Cultuur

Sfeer / Imago

Tijdelijk

Gebruik

Wayfinding

Functie

Investeeder

Toekomst

Functionele waarde

Economische benutting

Bron: <http://www.openlabebbinge.nl/paviljoens>

Bredeschool Kop Java, Amsterdam, Nederland

De Kop van het Java-eiland in Amsterdam is gereserveerd als 'nader uit te werken gebied' totdat een functie met grootstedelijke allure zich aandient. Voor de aankomende vijf jaar is daarom een semi permanente huisvesting gepland. Het tijdelijke schoolgebouw is modulair opgebouwd zodat het optimaal verplaatsbaar is en nadien eenvoudig op andere plaatsen in Amsterdam kan worden gebruikt.

Ontwerper: NAT Architecten
Privaat/Publiek: Privaat
Initiatiefnemer: Ontwikkelingsbedrijf Gemeente Amsterdam
Verplaatsbaar: Ja
Startjaar: 2009
Duur: 5 jaar
Kosten: Niet bekend
Grootte: 3500 m²
Type: Displacement

Openbare Ruimte

Veiligh. &
Bescherm.
Comfort

Belevingswaarde

Kunst /
Cultuur
Sfeer / Imago

Tijdelijk

Gebruik

Wayfinding
Functie

Functionele waarde

Investeerder
Toekomst

Economische benutting

Bron: <http://www.natarchitecten.nl/>

Matschappelijke functie

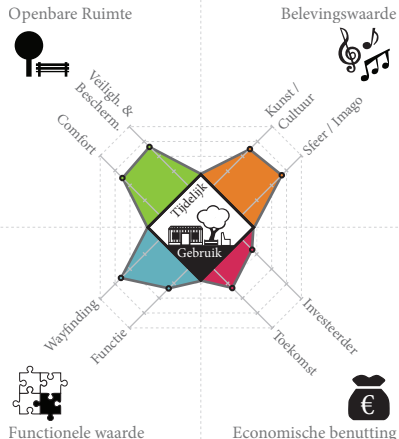
LentSpace, New York, VS

Lent Space is een ontwikkelgebied in privaat bezit dat tijdelijk functioneert als openbare ruimte. Er is plek voor tentoonstellingen, evenementen en een 'tree nursery'. Wanneer Lent Space zal worden opgeheven, zullen de in de nursery gekweekte bomen worden geplant in de openbare ruimte van de definitieve situatie.

Omdat de eigenaar van de grond eist dat het terrein 's nachts is afgesloten, is een multifunctionele omheining ontworpen welke ook functioneert als straatmeubilair en expositieruimte.

Ontwerper: Interboro
Privaat/Publiek: Publiek
Initiatiefnemer: Trinity Real Estate en LMCC
Verplaatsbaar: Gedeeltelijk
Startjaar: 2009
Duur: 3 jaar
Kosten: € 50.000,- per jaar
Grootte: 5.000 m²
Type: Impulse

Bron: <http://www.interboropartners.net/2012/lent-space/>
Foto: Flickr.com

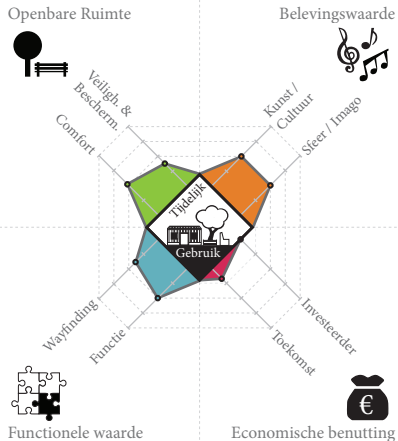
Groen / Openbare Ruimte

Moestuin restaurant Bolenius, Amsterdam, Nederland

Op het voormalige maisveld op de Zuidas is nu een pluk- en moestuin aangelegd. De moestuin - circa 1 ha groot - wordt beheerd door de horeca-ondernemer van restaurant Bolenius op de Zuidas. De groenten en kruiden uit de moestuin worden verwerkt in de keuken van het restaurant. Naast de moestuin is er een pluktuin aangelegd die wordt beheerd door vrijwilligers uit de omgeving.

Ontwerper: Chefkok Luc Kusters
Privaat/Publiek: Publiek
Initiatiefnemer: Chefkok Luc Kusters
Verplaatsbaar: Nee
Startjaar: 2010
Duur: 3+ jaar
Kosten: € 50.000,- per jaar
Grootte: 10.000 m²
Type: Co-existence

Groen / Openbare Ruimte

Bron: <http://www.bolenius-restaurant.nl/p28-moestuin.html>

Station Amsterdam Zuid, Amsterdam, Nederland

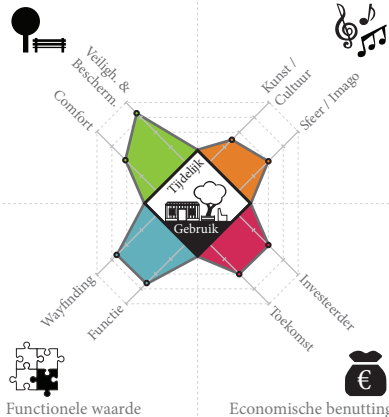
Retail

Bij station Amsterdam Zuid is ongeveer 1.000 vierkante meter aan winkels gerealiseerd aan het Zuidplein en het Mahlerplein. Claus en Kaan architecten wilden met deze tijdelijke entrees een beschutte omgeving creëren. Dit is onder andere gedaan door tussen de winkels een fraai vormgegeven overkapping te plaatsen. De bestrating van beide pleinen is onder de tijdelijke entrees doorgetrokken waardoor de stationsentrees nu echt een onderdeel van de pleinen zijn.

Ontwerper: Claus en Kaan Architecten
Privaat/Publiek: Privaat
Initiatiefnemer: NS Stations (destijds NS Poort)
Verplaatsbaar: Nee
Startjaar: 2011
Duur: 4 - 5 jaar
Kosten: € 1.500.000,- (casco's aan Zuid- en Mahlerplein)
Grootte: 860 m²bvo
Type: Displacement / Impulse

Openbare Ruimte

Belevingswaarde

Bron: <http://www.clausenkaan.nl/>

Foto: NS Stations

Qubik, Amsterdam, Nederland

Wonen / Hotel

Dit gebied in de Houhavens was tot voor kort een open, ongedefinieerde ruimte met losliggende industriegebouwen. Door de bouw van de tijdelijke studentenwoningen is het veranderd in een levendige plek; een 'place to be' voor de stad. Naast de woningen ligt er een schip met studentenkamers, zijn er verschillende restaurants en zijn er kunstenaarsateliers gemaakt. De containers (IFD Boxen) zijn gevat in een ruimtelijk prefabelement.

Ontwerper: hvdn architecten
Privaat/Publiek: Privaat
Initiatiefnemer: De Key / De Principaal
Verplaatsbaar: Gedeeltelijk
Startjaar: 2005
Duur: 9 jaar (aanvankelijk 4 jaar)
Kosten: €13.495.625,- (= €18.875/woning)
Grootte: Studentenwoningen: 24 m² p/stuk
Type: Impulse

Openbare Ruimte

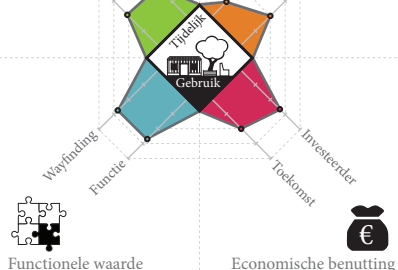

Veiligh. &
Bescherm.
Comfort

Belevingswaarde

Kunst /
Cultuur
Sfeer / Imago

Functionele waarde

Economische benutting

Bron: <http://www.hvdn.nl/2111/projecten/0342wt.htm>

Foto: Flickr.com

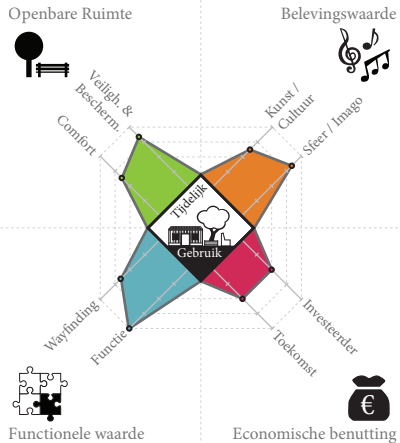
RE:Start, Christchurch, Nieuw-Zeeland

Retail

De wederopbouw van het binnenstedelijke winkelgebied in Christchurch, Nieuw-Zeeland, na de verschrikkelijke aardbevingen, heeft een grote sprong gemaakt toen in oktober 2011 een tijdelijk winkelgebied werd geopend. Dit winkelgebied heeft een innovatief ontwerp en is opgebouwd uit zeecontainers. Het verplaatsbare, modulaire systeem was voorgesteld door The Buchan Group.

Ontwerper: The Buchan Group
Privaat/Publiek: Privaat
Initiatiefnemer: Christchurch Earthquake Appeal Trust and ASB
Verplaatsbaar: Gedeeltelijk
Startjaar: 2011
Duur: 2+ jaar
Kosten: Niet bekend
Grootte: 6.000 m²
Type: Stand-in / Impulse

Bron: <http://buchan.com.au/projects/restart-supported-by-asb/>
Foto: Nick Lawry Photography

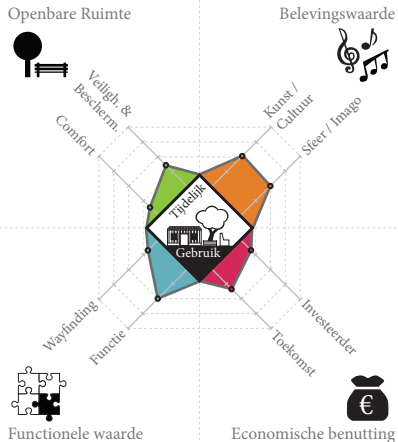
Sandsation GmbH, Berlijn, Duitsland

Kunst / Cultuur

Sandsation is een internationaal zandsculpturenfestival in Berlijn. Van 2003 tot 2010 werd het jaarlijks gehouden nabij Berlin Hauptbahnhof en ieder jaar werd een prijs voor het beste zandsculptuur uitgereikt. Het wordt gefinancierd door de kaartverkoop, gastronomie en sponsors.

Ontwerper: Deense kunstenaar
Privaat/Publiek: Privaat
Initiatiefnemer: Verschillende kunstenaars
Verplaatsbaar: Nee
Startjaar: 2003
Duur: 7 jaar
Kosten: Niet bekend
Grootte: 3.000 m²
Type: Free Flow

Bron: <http://www.sandsation.de>
Foto: Flickr.com

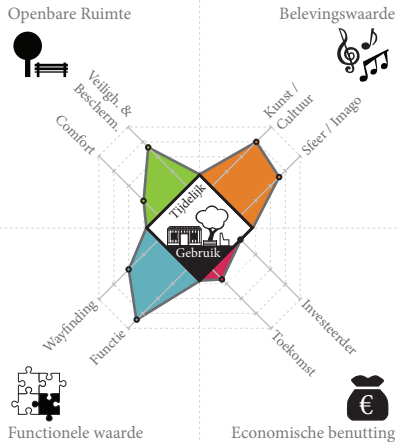
Sadler's Wells: the Electric Hotel, Londen, Engeland

Kunst / Cultuur

In juni 2010 werd pal naast King's Cross Station in Londen een vier verdiepingen hoog gebouw tijdelijk gebruikt als theater. Het geheel was opgebouwd uit vier gerecyclede zeecontainers. De gevel waar het publiek tegen aan keek was compleet geopend en 's avonds mooi verlicht. Het project was bedoeld om het terrein weer op de kaart te zetten.

Ontwerper: Without Walls en Fuel Theatre Company
Privaat/Publiek: Privaat
Initiatiefnemer: Argent
Verplaatsbaar: Gedeeltelijk
Startjaar: 2010
Duur: Enkele weken
Kosten: Niet bekend
Grootte: 500 m²
Type: Impulse

Bron: <http://www.sadlerswells.com/show/electric-hotel>

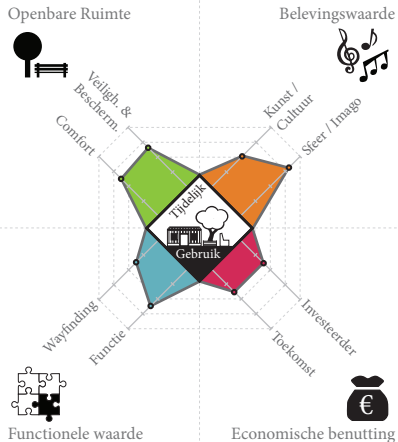
Prinzessinnengarten, Berlijn, Duitsland

Prinzessinnengarten is opgezet als groene idylle in de stedelijke hectiek van Kreuzberg in Berlijn. Het is een plek om voedsel te verbouwen, kennis over te dragen en te relaxen. Om meer sociale cohesie te genereren worden de omwonenden en andere geïnteresseerden bij het project betrokken.

De gebouwen op het terrein bestaan uit containers en de beplanting bevindt zich in kisten, zakken en wegwerpverpakkingen, zodat een eventuele verplaatsing snel gerealiseerd kan worden.

Ontwerper: DTO-transitieteam en JUK-product
Privaat/Publiek: Publiek
Initiatiefnemer: Marco Clausen en filmmaker Robert Shaw
Verplaatsbaar: Gedeeltelijk
Startjaar: 2009
Duur: 4+ jaar
Kosten: 2000 p/m grondhuur + kosten planten
Grootte: 2.500 m²
Type: Co-existence

Bron: <http://www.bottom-up-city.com/prinzessinnengarten/>
Foto: Flickr.com

Paviljoen Mobile Tuinen (OLE), Groningen, Nederland

Het paviljoen Mobile Tuinen is een plek waar zzp'ers, managers en besturen in de open lucht, tussen fruitstruiken- en planten, kunnen werken. Bovendien mag iedereen het onbespoten fruit plukken. Het doel van het project is om meer en eetbaar groen in de stad te realiseren, om zo een duurzamere en socialere stad te creëren.

Ontwerper: MIJNSK[E] arch. i.s.m. IDEAL&CO ontwerpers
Privaat/Publiek: Publiek
Initiatiefnemer: Stichting Otium Leinewijk
Verplaatsbaar: Gedeeltelijk
Startjaar: 2011
Duur: 5 jaar
Kosten: Niet bekend
Grootte: 20 m²
Type: Impuls

Openbare Ruimte

Veiligh. &
Bescherm.
Comfort

Belevingswaarde

Kunst /
Cultuur
Sfeer / Imago

Functionele waarde

Economische benutting

Bron: <http://www.mobieletuinen.nl/>

Foto: <http://www.openlabebbinge.nl>

Groen / Openbare Ruimte

OfficePOD / MeetingPOD, Engeland

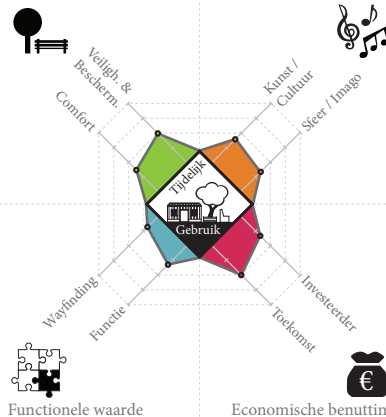
Werken

De OfficePOD speelt in op de trend dat thuiswerken steeds populairder wordt. Het kleine, verplaatsbare gebouw kan tot 25 jaar mee gaan en is in die tijd zo vaak verplaatsbaar als nodig. Een bureau en kastruimte zijn standaard meegeleverd. Licht, stroom, ventilatie, verwarming en airconditioning kunnen als extra optie worden bijbesteld. De OfficePOD kan worden aangesloten op het normale 230 volt netwerk.

Ontwerper: OfficePOD Limited
Privaat/Publiek: Privaat
Initiatiefnemer: OfficePOD Limited
Verplaatsbaar: Nee
Startjaar: 2010
Duur: 0-25 jaar
Kosten: Vanaf € 6500,-
Grootte: Vanaf 5m²
Type: Parasite

Openbare Ruimte

Belevingswaarde

Bron: <http://officepod.co.uk/>

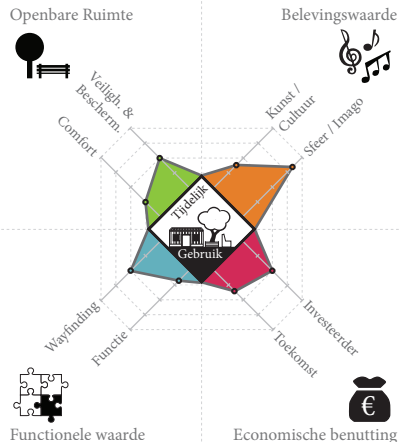
Noorderparkbar, Amsterdam, Nederland

Horeca

Ymere wilde aanvankelijk een grote horecagelegenheid starten op deze locatie, maar de financiële crisis bracht daar verandering in. Uiteindelijk kwam er een gebouw dat gebouwd is van een tiende van het oorspronkelijke budget. Alle bouwmaterialen waarvan deze Noorderparkbar is gemaakt, werden tweedehands gekocht op marktplaats.nl van particulieren en kleine handelaars. Dit maakte het onmogelijk om vooraf een definitief ontwerp te maken; het aanbod op marktplaats.nl verandert namelijk continue.

Ontwerper: V. Dijk (Overtreders W) en M. Cremers (Bur. SLA)
Privaat/Publiek: Privaat
Initiatiefnemer: Ymere
Verplaatsbaar: Ja
Startjaar: 2012
Duur: 2+ jaar
Kosten: € 47.000,-
Grootte: 18 m²
Type: Parasite

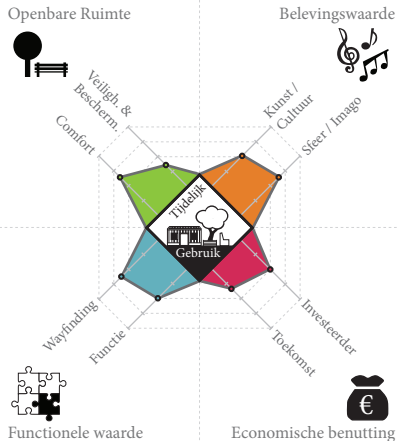
Kubik, Melbourne, Australië

Kunst / Cultuur

Het 'kubik' concept bestaat uit een verzameling van watertanks, licht shows en elektronische beats. De gestapelde watertanks met gekleurde verlichting zorgen voor een opvallende architectuur die past bij de muziek en de sfeer onder de bezoekers. Sinds 2006 is het 'kubik' concept in meer dan 22 steden over de hele wereld in gebruik genomen.

Ontwerper: Balestra Berlin
Privaat/Publiek: Privaat
Initiatiefnemer: Balestra Berlin
Verplaatsbaar: Ja
Startjaar: 2011
Duur: Enkele weken
Kosten: Niet bekend
Grootte: 300 -1.000 m²
Type: Impulse

Bron: <http://balestraberlin.com/>

Kunst Reserve Bank, Amsterdam, Nederland

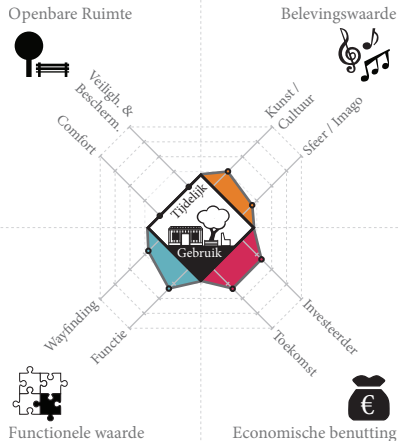

Kunst / Cultuur

Op de Amsterdamse Zuidas kan men in de Kunst Reserve Bank euro's ruilen voor een munt waarvan de waarde is gebaseerd op die van kunst. Met de bank en de bijbehorende reservemunt willen de initiatiefnemers een breder publiek betrekken bij de discussie over de herinrichting van het financiële systeem.

Het geheel is gebouwd door een samenwerking tussen een groot aantal spelers die actief zijn op de financiële markt. Subsidiering was daardoor niet nodig.

Ontwerper: Blanca Architecten
Privaat/Publiek: Privaat
Initiatiefnemer: Kunst Reserve Bank
Verplaatsbaar: Gedeeltelijk
Startjaar: 2012
Duur: 5 jaar
Kosten: Niet bekend
Grootte: 1.600 m²
Type: Impulse

Bron: <http://www.architectenweb.nl>

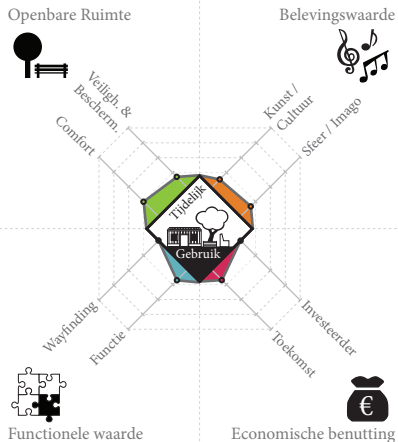
Maisdoolhof, Amsterdam, Nederland

Groen / Openbare Ruimte

Op de Zuidas, tussen de Mahlerlaan en De Boelelaan, is in 2010 op een reeds bouwrijp gemaakt kavel een maisdoolhof aangelegd. Deze creatieve 'groene' oplossing van de Zuidas zorgde ervoor dat het stuk braakliggende grond door gebruikers en bewoners van de Zuidas gebruikt kon worden zolang er niet wordt gebouwd. De hoogbouw die hier gepland staat, loopt mede door de economische crisis vertraging op.

Ontwerper: M. de Jong, L. Luptakova, M. Bredewold
Privaat/Publiek: Publiek
Initiatiefnemer: Ingenieursbureau Amsterdam
Verplaatsbaar: Nee
Startjaar: 2010
Duur: 6 maanden
Kosten: Niet bekend
Grootte: 150m x 150m
Type: Impuls

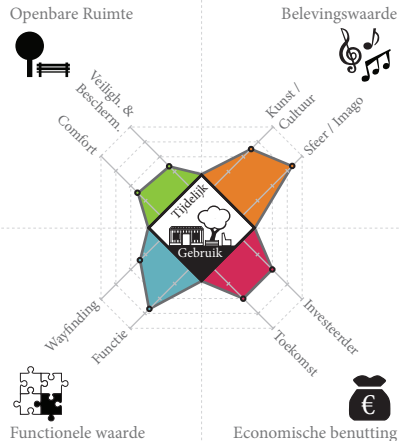
<http://www.iba-amsterdam.nl>
Flickr.com

Badeschiff, Berlijn, Duitsland

Badeschiff in Berlijn is, zoals de naam al doet vermoeden, een zwembad in een schip. Het project dient ter revitalisatie van een gebied aan de rivier Spree. Door steigers is het schip verbonden met het strand op de kade. De realisatie van het project werd lang uitgesteld omdat de visrechten voor de locatie moesten worden afgekocht. Het Badeschiff is een van de bekendste voorbeelden van tijdelijk ruimtegebruik.

Ontwerper: Susanne Lorenz
Privaat/Publiek: Privaat
Initiatiefnemer: Kulturarena Veranstaltungen-GmbH
Verplaatsbaar: Ja
Startjaar: 2005
Duur: 8+ jaar
Kosten: Niet bekend
Grootte: 8m x 32m
Type: Pioneer

Keetwonen, Amsterdam, Nederland

Wonen / Hotel

Voor het studentenwoningbouwproject Keetwonen in Amsterdam zijn containers gebruikt om duizend studenten te huisvesten. Naast het hippe ontwerp en de goede voorzieningen beschikt het ook over een dak dat wordt gebruikt voor waterafvoer, warmte verdeling en isolatie. Het prijzenwinnende project heeft veel internationale aandacht gegenereerd en is zo succesvol dat de geplande verplaatsing tot 2016 is uitgesteld.

Ontwerper: Stanja van Mierlo
Privaat/Publiek: Privaat
Initiatiefnemer: Stanja van Mierlo
Verplaatsbaar: Ja
Startjaar: 2005
Duur: 8+ jaar
Kosten: Niet bekend
Grootte: 200-500 m²
Type: Pioneer → Consolidation

Openbare Ruimte

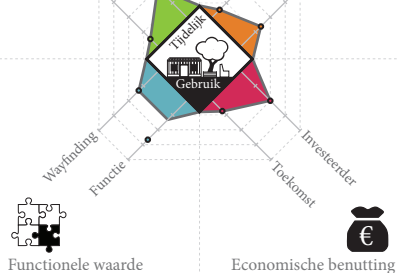

Veilig. &
Bescherm.
Comfort

Belevingswaarde

Kunst /
Cultuur
Sfeer / Imago

Functionele waarde

Economische benutting

Bron: <http://www.temphousing.com/projects/keetwonen.html>

Foto: Flickr.com

Hi-Flyer, Berlijn, Duitsland

Recreatie / Sport

De Berlijnse Hi-Flyer is een van de grootste helium ballonnen in de wereld. Het is al lange tijd een trekpleister voor bewoners en bezoekers van Berlijn. Eenmaal in de ballon zorgt een elektrische motor voor opstijging en geweldig uitzicht, terwijl een kabel aan de grond ervoor zorgt dat de ballon niet wegvliegt. De vergunning voor het aanvankelijk tijdelijke project is al een aantal keer verlengt, waardoor het er inmiddels al 7 jaar staat.

Ontwerper: Niet bekend
Privaat/Publiek: Privaat
Initiatiefnemer: Air Service Berlin
Verplaatsbaar: Gedeeltelijk
Startjaar: 2006
Duur: 7+ jaar
Kosten: € 2.000.000,-
Grootte: 5.000 m²
Type: Impulse

Openbare Ruimte

Belevingswaarde

Veilig. &
Bescherm.
Comfort

Kunst /
Cultuur
Sfeer / Imago

Wayfinding
Functie

Investeeder
Toekomst

Functionele waarde

Economische benutting

Bron: <http://www.air-service-berlin.de>

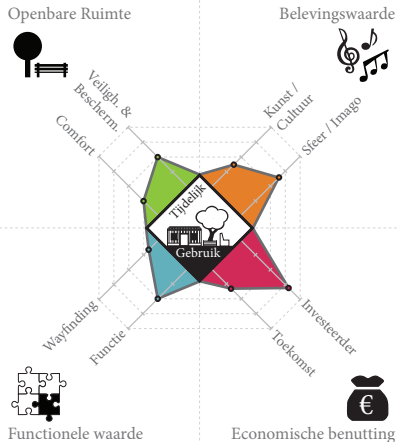
Hanneke's Boom, Amsterdam, Nederland

Horeca

In 2010 schreef de Gemeente Amsterdam een prijsvraag uit voor tijdelijke "horeca-plus" op de kop van de Dijkgracht aan het Oosterdok. Het winnende idee was dat van een paviljoen waar enementen konden plaatsvinden en waaraan bovendien een haventje zou worden toegevoegd. De gemeente bood medewerking en de locatie, de initiatiefnemers waren verantwoordelijk voor de rest. Hanneke's Boom moet er in totaal 5 jaar staan.

Ontwerper: Studio Valkenier
Privaat/Publiek: Privaat
Initiatiefnemer: Gemeente Amsterdam
Verplaatsbaar: Nee
Startjaar: 2011
Duur: 5 jaar
Kosten: Niet bekend
Grootte: 100 m²
Type: Impulse

Bron: <http://www.hannekesboom.nl/>

Enzis, Wenen, Oostenrijk

Groen / Openbare Ruimte

Enzis zijn grote meubel elementen die door hun lichte gewicht en flexibiliteit op veel verschillende manieren gebruikt kunnen worden. Op openbare plekken, in tuinen of op terrassen zijn de meubelstukken in een handomdraai te gebruiken als tafel, bar of zelfs podium. In het Weense museumkwartier zijn ze inmiddels niet meer weg te denken.

Ontwerper: PPAG Architecten
Privaat/Publiek: Publiek
Initiatiefnemer: PPAG Architecten
Verplaatsbaar: Ja
Startjaar: 2007
Duur: 6+ jaar
Kosten: € 800,- (kleine) - € 3.000,- (grote)
Grootte: 1,3 - 3 m lang
Type: Impulse

Openbare Ruimte

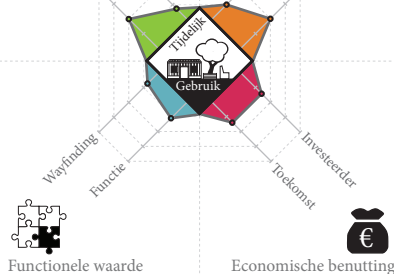

Veiligh. &
Bescherm.
Comfort

Belevingswaarde

Kunst /
Cultuur
Sfeer / Imago

Bron: <http://www.enzis.at/>
Foto: Flickr.com

Gymzaal, Zwolle, Nederland

Midden in een woonwijk in Zwolle staat een nieuwe eyecatcher: een flexibele sporthal die overdag door de basisscholen wordt gebruikt en 's avonds en in het weekend door sportverenigingen. Er is bewust voor gekozen het tijdelijke gebouw van 360 m² niet te verstoppen, maar juist te laten opvallen. Knalgele kleuren en een mooi grafisch design van sportende mensen laten duidelijk zien: hier wordt gesport! Er gaan inmiddels stemmen op om het gebouw langer dan de geplande vijf jaar te laten staan.

Ontwerper: Jan Snel
Privaat/Publiek: Privaat
Initiatiefnemer: Gemeente Zwolle
Verplaatsbaar: Nee
Startjaar: 2011
Duur: 2 - 5 jaar
Kosten: Niet bekend
Grootte: 4.000 m²
Type: Displacement / Pioneer

Openbare Ruimte

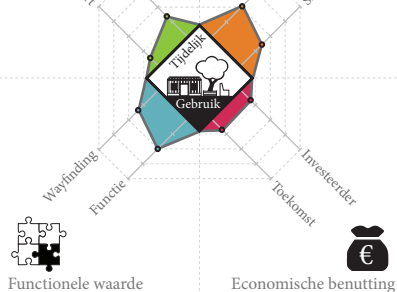

Veiligh. &
Bescherm.
Comfort

Belevingswaarde

Kunst /
Cultuur
Skeer / Imago

Functionele waarde

Economische benutting

Bron: <http://www.jansnel.com/projecten/Sporthal-Zwolle/47/>

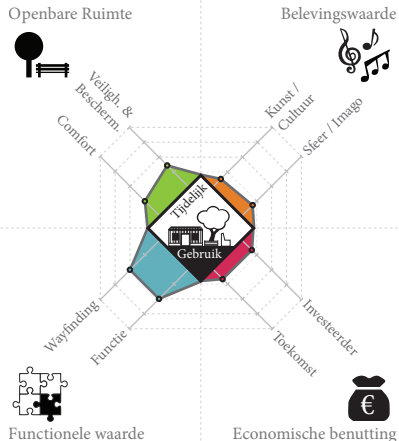
Matschappelijke functie

Green Green Screen, Shibuya, Japan

Het praktische doel Green Green Screen is het afschermen van een bouwterrein, maar deze groene verschijning geeft ook een impuls aan de kwaliteit van de openbare ruimte. Groen en informatieve panelen worden afgewisseld. Met zijn 274 meter beslaat het bijna de totale lengte van Tokio's versie van de Champs Elysees in Omotesando. Het scherm zal er 3 jaar staan, terwijl Tadao Ando's grote multifunctionele plannen worden gerealiseerd.

Ontwerper: Klein Dytham architects
Privaat/Publiek: Publiek
Initiatiefnemer: Mori Building
Verplaatsbaar: Gedeeltelijk
Startjaar: 2006
Duur: 3 jaar
Kosten: Niet bekend
Grootte: 274m x 4m
Type: Impulse

Bron: <http://www.klein-dytham.com/project/more/green-green-screen>

Groen / Openbare Ruimte

Gasfornuis (OLE), Groningen, Nederland

Horeca

Op het voormalige Ciboga-terrein in Groningen staat Het Gasfornuis. In het opvallende paviljoen zijn een restaurant met biologische producten en een 'experience center' voor duurzame energie gehuisvest. Ook wordt er geëxperimenteerd met stadslandbouw. Het Gasfornuis is opgebouwd uit gestapelde zeecontainers. Deze bieden ruimte aan een kookstudio, koffiebar, terras en een centrum waar de mogelijkheden van duurzame energie worden gedemonstreerd.

Ontwerper: Harm Naaijer Ontwerp en Producties
Privaat/Publiek: Privaat
Initiatiefnemer: Rio Projects
Verplaatsbaar: Nee
Startjaar: 2011
Duur: 5 jaar
Kosten: Niet bekend
Grootte: 250 m²
Type: Impulse

Openbare Ruimte

Veiligh. &
Bescherm.
Comfort

Belevingswaarde

Kunst /
Cultuur
Sfeer / Imago

Tijdelijk

Gebruik

Wayfinding
Functie

Functionele waarde

Investerder
Toekomst

Economische benutting

Bron: <http://www.openlabebbinge.nl/paviljoens/bel/gasfornuis/>

Enschede aan Zee, Enschede, Nederland

Recreatie / Sport

Op initiatief van de stichting Enschede Promotie is het terrein waar straks het Willem Wilminkplein komt, omgetoverd tot een 'stadsstrand' naar het voorbeeld van Parijs aan zee; een tijdelijk strand aan de Seine. Compleet met wuivende palmbomen, een zwembad, terrassen en een zonedek is het de ideale plek voor vakantiegangers in de regio.

Ontwerper: Promotie Enschede
Privaat/Publiek: Publiek
Initiatiefnemer: Promotie Enschede
Verplaatsbaar: Nee
Startjaar: 2009
Duur: 2 maanden
Kosten: Niet bekend
Grootte: 200-500 m²
Type: Impulse

Openbare Ruimte

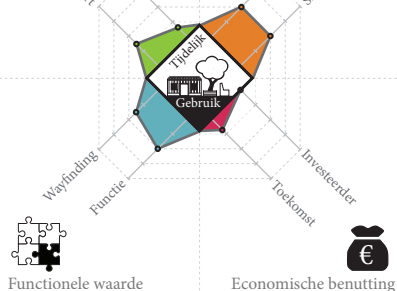

Veiligh. &
Bescherm.
Comfort

Belevingswaarde

Kunst /
Cultuur
Sfeer / Imago

Functionele waarde

Economische benutting

Bron: <http://www.almelonieuws.nl>

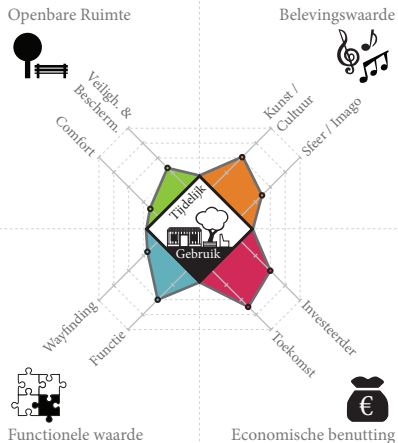
Endesa solar pavillion, Barcelona, Spanje

Kunst / Cultuur

Het Endesa paviljoen is een project dat laat zien dat veel gebruikte materialen op een andere manier gebruikt kunnen worden om zo indrukwekkende vormen met een specifieke functie te creëren. Het 'institute for advance architecture of catalonia' (IAAC) heeft het paviljoen in 2012 gebouwd en het dient als een test centrum voor verschillende energie projecten.

Ontwerper: IAAC (Institut. for advance architecture of Catalonia)
Privaat/Publiek: Privaat
Initiatiefnemer: Smart City World Congress
Verplaatsbaar: Ja
Startjaar: 2012
Duur: 1 jaar
Kosten: Niet bekend
Grootte: 100-200 m²
Type: Impulse

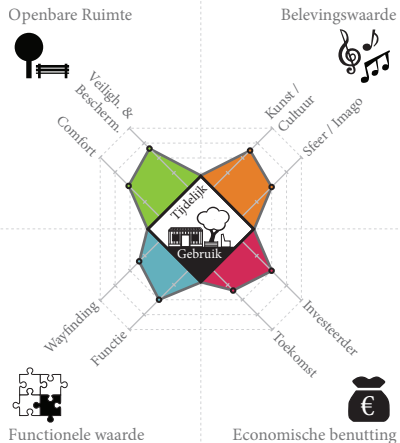

Bron: <http://www.iaac.net/archivos/project/pdf/endesa-brochng.pdf>

Dumpster Swimmingpool, New York, VS

In de zomer van 2010 opende vlak naast Grand Central Station in New York een tijdelijk zwembad. Dit zwembad is gemaakt van drie 'dumpsters' (afvalcontainers) en heeft een uitklapbaar zonnedek. Hierdoor is het geheel makkelijk te verplaatsen. Het belangrijkste doel van de ontwikkelaar was om mensen te laten samenkomen, ontmoeten en van elkaar te leren.

Ontwerper: Macro Sea
Privaat/Publiek: Publiek
Initiatiefnemer: David Belt, Macro Sea
Verplaatsbaar: Ja
Startjaar: 2010
Duur: Enkele weken
Kosten: Niet bekend (huur is rond de \$1.000,- per maand)
Grootte: 50 m²
Type: Free Flow

Bron: <http://www.aolnews.com/2010/08/06>
Foto: Temporary City (Bishop et al., 2012)

Recreatie / Sport

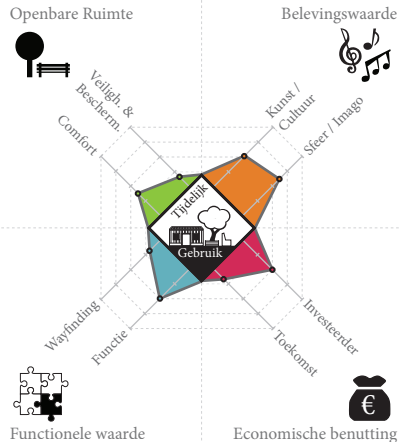
Der Kegel (RAW Gelände), Berlijn, Duitsland

Recreatie / Sport

Midden in het RAW-Gelände staat een grote ongebruikte toren die is omgebouwd tot klimhal. Voor een paar euro is het mogelijk om langs de buitenkant naar boven te klimmen, waarna je aan de top een mooi uitzicht over de stad hebt. Rondom de toren bestaat de mogelijkheid om iets te drinken, dus ook voor de minder dappere mensen is er iets te doen.

Ontwerper: Niet bekend
Privaat/Publiek: Privaat
Initiatiefnemer: Niet bekend
Verplaatsbaar: Ja
Startjaar: 2007
Duur: 6+ jaar
Kosten: Niet bekend
Grootte: 500 m² (18m hoog)
Type: Impulse

Bron: <http://www.derkegel.de/>

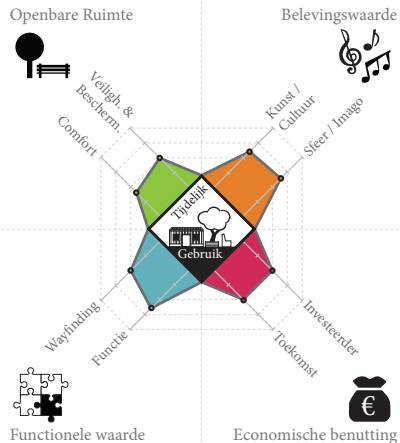
Dekalb Market, New York, VS

Retail

Midden in Brooklyn, New York, was van augustus 2011 tot begin 2013 de Dekalb markt gevestigd. De openlucht markt is een plaats waar producenten, ondernemers, koks en artiesten samen komen. Het project heeft het gebied getransformeerd tot een bloeiende omgeving voor kleine ondernemingen. De markt bevindt zich op een bouwplaats en is dus opgezet voor tijdelijk gebruik. Inmiddels is de grondeigenaar gestart met de bouw van de definitieve functie. Het is nog niet zeker of Dekalb een doorstart zal maken.

Ontwerper: Young Woo and Ass. & ORE Design + Technology
Privaat/Publiek: Privaat
Initiatiefnemer: Urban Space NYC
Verplaatsbaar: Ja
Startjaar: 2011
Duur: 2,5 jaar
Kosten: € 1.000.000,- (\$1.300.000)
Grootte: 4.000 m²
Type: Pioneer

Bron: <http://oredesign.org/projects/dekalbmarket11.html>

Boxpark Shoreditch, Londen, Engeland

Retail

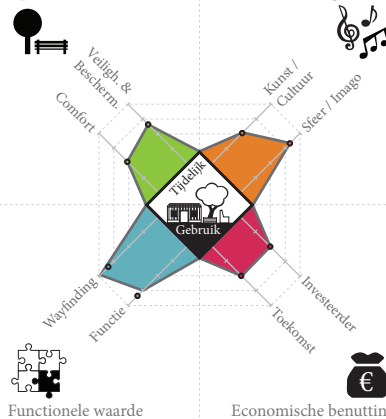
In december 2011 opende in de hippe wijk Shoreditch in Londen het allereerste tijdelijke winkelcentrum. Het initiatief van ondernemer Roger Wade trekt wereldwijd belangstelling.

Het originele concept: een conglomeratie van simpele zeecontainers, makkelijk en snel te (ver)plaatsen, een bruisende locatie en een eclectische mix van eigenzinnige, creatieve merken.

Ontwerper: Waugh Thistleton, We Like Today & studiomakgill
Privaat/Publiek: Privaat
Initiatiefnemer: R. Wade, Hammerson and The Ballymore Group
Verplaatsbaar: Ja
Startjaar: 2011
Duur: 5 jaar
Kosten: Niet bekend
Grootte: 2.000 m²
Type: Impulse

Openbare Ruimte

Belevingswaarde

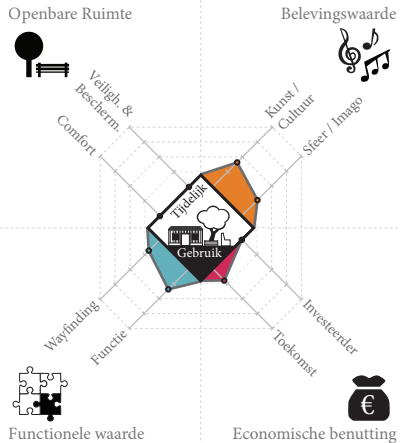
Beukelsblauw, Rotterdam, Nederland

Kunst / Cultuur

Wat ooit een onbekend huizenblok in Rotterdam was, is door het aanbrengen van blauwe verf één van de meest gefotografeerde plekken van de stad geworden. De renovatie plaatst architecturale rages en demografische verandering in perspectief, door de gebouwen neer te zetten als speelgoed huisjes of maquettes.

Ontwerper: Florentijn Hofman
Privaat/Publiek: Publiek
Initiatiefnemer: OBR
Verplaatsbaar: Nee
Startjaar: 2004
Duur: 2 jaar
Kosten: Niet bekend
Grootte: 115m x 15m
Type: Impulse

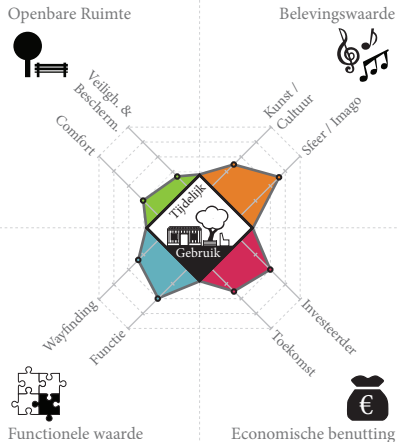
Bron: <http://www.florentijnhofman.nl/dev/project.php?id=97>

Beachmitte, Berlijn, Duitsland

In 1996 werden de eerste volleybalvelden van dit project, midden in Berlijn, geopend. Wegens succes verhuisde Beachmitte naar een nieuwe locatie nabij Nordbahnhof. Hier is het project uitgegroeid naar ongeveer 16.000 m² en 36 velden.

Ontwerper: Beach Mitte
Privaat/Publiek: Semi publiek
Initiatiefnemer: Community work-group Beach Mitte
Verplaatsbaar: Ja
Startjaar: 1996
Duur: 9+ jaar
Kosten: € 1.000 - (eerste velden)
Grootte: 16.000 m² (nu)
Type: Pioneer → Consolidation

Bron: <http://www.beachberlin.de/beachmitte.html>

Foto: Flickr.com

Recreatie / Sport

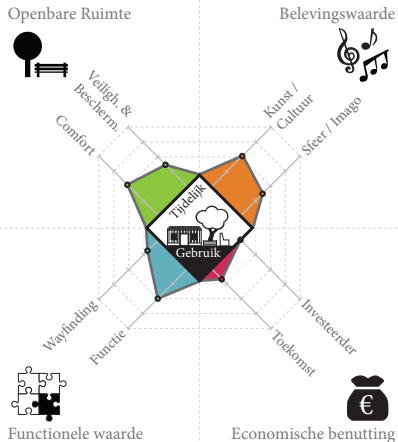
Tussentuinen in Nieuw West, Amsterdam, Nederland

Groen / Openbare Ruimte

Komende jaren worden in Nieuw-West in verschillende wijken huizen gesloopt en gebouwd. Stadsdeel en woningbouwcorporaties streven ernaar om de leefbaarheid tijdens deze buurtvernieuwing zo hoog mogelijk te houden. Een manier die wordt gebruikt om dit doel te bereiken is het aanleggen van een tijdelijke buurtmoestuin. Dit is namelijk 'sociaal groen'; groen dat gebruikt wordt en ontmoetingen uitlokt.

Ontwerper: DTO-transitieteam en JUK-product
Privaat/Publiek: Publiek
Initiatiefnemer: Gemeente Arnhem
Verplaatsbaar: Gedeeltelijk
Startjaar: 2007
Duur: Gemiddeld 5 jaar
Kosten: € 50.000,- per jaar
Grootte: 400 - 5.000 m²
Type: Impulse

Bron: <http://www.nieuwwest.amsterdam.nl>

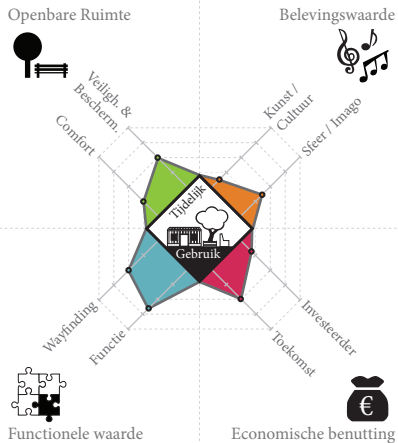
Rotterdam CS, Rotterdam, Nederland

Werken

Het 50 jaar oude Rotterdamse stationsgebouw was aan vervanging toe. Vandaar dat er besloten werd om nieuwbouw te realiseren. In de tussentijd zocht ProRail een oplossing voor de ruim 100.000 reizigers die gebruik maakten van het oude station. De Meeuw was de enige die aan de voorwaarden van het project kon voldoen. Het tijdelijke opvallend blauwe gebouw is in een periode van 5 maanden neergezet, en werd gebruikt totdat het nieuwe station werd opgeleverd.

Ontwerper: De Meeuw bouwsystemen
Privaat/Publiek: Privaat
Initiatiefnemer: ProRail
Verplaatsbaar: Nee
Startjaar: 2007
Duur: 5 jaar
Kosten: Niet bekend
Grootte: 5050 m²
Type: Stand-in

Bron: <http://materiovastgoed.wordpress.com/>

Foto: Flickr.com

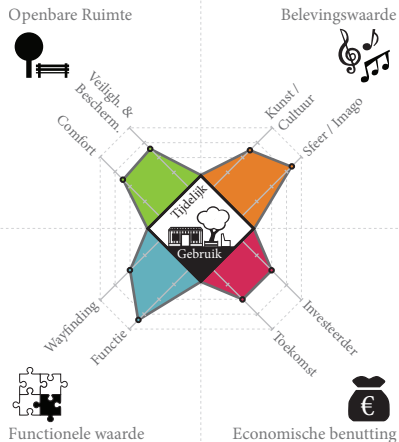
Blijburg aan Zee, Amsterdam, Nederland

Horeca

Stanja van Mierlo kwam in 2003 met het best passende idee voor een stuk strand waar het projectbureau IJburg al een tijd mee in de maag zat. Blijburg aan Zee is een tijdelijke strandtent. Vanwege de aanhoudende populariteit is het sinds de start verscheidene keren verhuisd. Uiteindelijk moet er zelfs een vaste locatie komen. Van Mierlo benadrukt echter dat tijdelijke functies wel een bepaald soort ondernemerschap vereisen: “Je kunt nooit ver vooruit kijken en dat maakt het vooral financieel erg lastig.”

Ontwerper: Stanja van Mierlo
Privaat/Publiek: Privaat
Initiatiefnemer: Stanja van Mierlo
Verplaatsbaar: Ja
Startjaar: 2005
Duur: 8+ jaar
Kosten: Niet bekend
Grootte: 200-500 m²
Type: Pioneer → Consolidation

Wijn of Water, Rotterdam, Nederland

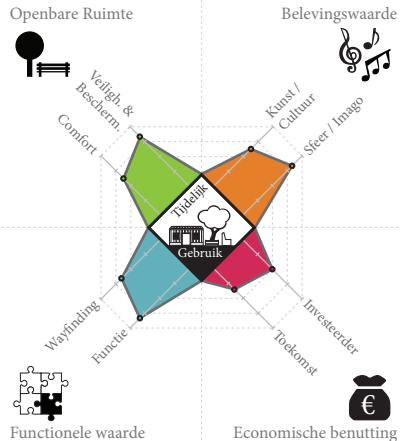

Horeca

Wijn of Water is een restaurant in het Lloydkwartier te Rotterdam wat volledig is opgebouwd uit zeecontainers. Dit container- gebouw vormt een tijdelijk onderkomen; het restaurant vestigt zich uiteindelijk definitief in het 250 meter verderop gelegen Sint Jobsveembouw.

Een staande container met opslagruimte markeert een hoek en dient als herkenningsteken van veraf. Door het tijdelijke karakter was het budget klein en de bouwtijd zeer kort.

Ontwerper: Caroline Bijvoet
Privaat/Publiek: Privaat
Initiatiefnemer: Bureau Medelanders Rotterdam
Verplaatsbaar: Nee
Startjaar: 2005
Duur: 8+ jaar
Kosten: € 165.000,00
Grootte: 217 m²
Type: Pioneer → Consolidation

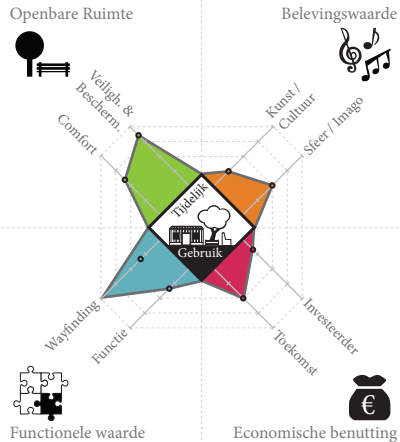

Wifi Tuin, Arnhem, Nederland

Aan de Sonsbeekzijde van station Arnhem Centraal biedt de gemeente Arnhem een aantrekkelijke (net)werkplek aan. Aan houten tafels en met een warme of koude consumptie kunnen reizigers, werknemers uit de omgeving en buurtbewoners werken, relaxen en gebruikmaken van de gratis internetverbinding. Een zonnepaneel wordt gebruikt om de wifi-verbinding van de benodigde energie te voorzien en een vrije standplaats zorgt ervoor dat verschillende ondernemers de tuin van een drankje voorzien.

Ontwerper: DTO-transitieteam en JUK-product
Privaat/Publiek: Publiek
Initiatiefnemer: Gemeente Arnhem
Verplaatsbaar: Nee
Startjaar: 2012
Duur: 1+ jaar
Kosten: Niet bekend
Grootte: 2.000 m²
Type: Impuls

Bron: http://www.arnhem.nl/Wonen_en_leven/Projecten/
Foto: Flickr.com

Wat niet is kan nog komen: Sfeerver(p)lichting, Delft

Een verhuisbaar micro-park wordt geplaatst. Het park wordt gekarakteriseerd door een getimmerde boom. De uit sloophout opgetrokken boom heeft zijn definitieve hoogte al bereikt, waar de vers aangeplante bomen hier jaren op moeten wachten. De uitgelichte boom brengt sfeer in de Spoorzone. Een sfeer die een eerste stap zet naar het nieuwe karakter van het gebied.

De boom zal tijdens de transformatie verplaatst worden en zal uiteindelijk zijn plek vinden tussen de bomen in het plan. In de boom bevindt zich een uitkijkpost waaruit de gehele transformatie te volgen zal zijn. Zo zullen toevallige voorbijgangers en Delftenaren zich betrokken voelen bij het project en deel uitmaken van de sfeer.

Door: Erik Wolsky en Joeri van Ommeren (Smartchitecture)

Bron: Projectboek Sfeerver(p)lichting

Wat niet is, kan nog komen: Boxpark, NDSM werf, Amsterdam

**Inspiratiewaaier
onderdeel van:**

Interim Gebiedsontwikkeling

**Een onderzoek naar de potentiële waarde van tijdelijk ruimtegebruik
in de duurzame transformatie van stationsgebied Zwolle**

26-06-2013

**Auteur:
Rick de Boer
mail@rickdeboer.com**

**NS Stations
Asset Development**

**Colofon
Inspiratiewaaier
Tijdelijk Ruimtegebruik**

Rick de Boer

 TU Delft